

MIÉRT VAN SZÜKSÉG ÉLESLÁTÁSRA*

(ii) Hogyan képezd magad az éleslátásban

(ii) **Hogyan képezd magad az éleslátásban**

[564] Amint már elmagyaráztam,²³² a meditatív nyugalom jellegzetességei a következők: (1) nem-következtetés – amikor figyelmed szándékosan ráhelyezed egyetlen meditáció-tárgyra, és azon tartózkodik; (2) világosság (tisztaság) – azaz ernyedtségtől mentesség; és (3) jótétemény – azaz öröm és elragadtatás. Mindazonáltal ne elégedj meg csupán ennyivel. Ahhoz, hogy kifejleszthesd a valóságot helyesen értelmező bölcsességet, művelned kell az éleslátást. Máskülönben, mivel a pusztá összpontosítás a buddhisták számára olyasvalami, amely még a nem-buddhistákkal²³³ is közös, ennek művelése – ahogyan az a nem-buddhista ösvényen történik – nem szabadít meg a mérgező érzelmek magjaitól. Ennélfogva nem szabadít meg a létforgatagtól. Ahogyan Kamalašīla *A meditáció fokozatainak* első részében mondja:²³⁴

Miután ekként rögzítetted tudatod a meditáció tárgyán, a bölcsességgel elemezd. A tudás fénye kiirtja a zavarosság magját. Ha nem így teszel, akkor, ahogyan a nem buddhisták, úgy te sem leszel képes kizárólag az összpontosítással elhagyni a mérgező érzelmeket. [Az *összpontosítások királya*] *sūtra* mondja:²³⁵

Bár a világi emberek művelik az összpontosítást,
Az én-képzetet nem semmisítik meg [565]
A mérgező érzelmek visszatérnek és megzavarják őket,
Udrakához hasonlóan, aki az összpontosítást ily módon
művelte.

A „Bár a világi emberek művelik az összpontosítást” sor jelentése, a világi emberek eltérülés mentességgel és világossággal jellemzett összpontosítás művelése, az imént került elmagyarázásra. „Az én-képzetet nem semmisítik meg” sor jelentése, hogy az összpontosítás művelése ellenére sem képesek az én-képzetet felszámolni. „A mérgező érzelmek visszatérnek és megzavarják őket” kifejezi, hogy a világi emberekben továbbra is felélednek a mérgező érzelmek, mivel nem számolták fel az én-képzetet.

Melyik meditáció vezet a megszabaduláshoz? Ahogyan a korábban idézett²³⁷ [Az összpontosítások királya sūtra] soron következő verse mondja:

Ha elemzéssel felismered a jelenségek én-nélküliségét,
És ha az analízist meditációban műveled,
Ez majd oka lesz a következménynek, a nirvána elérésének.
Nincs békeség más eszközök által.

Az első sor megállapítja az előfeltételt: ha elemzéssel felismerted a jelenségeket, amelyek én-nélküliek, ezt követően kifejlesztheted az én-nélküliséget megértő bölcsességedet. A második sor: „És ha az analízist meditációban műveled” arra utal, hogy az én-nélküliség filozófiai nézetét, amelyre szert tettél, a meditációban fenntartod és műveled. A harmadik sor: „Ez majd oka lesz a következménynek, a nirvána elérésének” azt jelenti, hogy céloznak, a nirvána vagy a megszabadulás elérésének ez az oka. A megszabadulást a bölcsesség művelésével éred el. Elérheted a megszabadulást e bölcsesség nélkül, más ösvény művelésével? A vers negyedik sora: „Nincs békeség más eszközök által” kifejezi, hogy hiába művelsz más ösvényt, e bölcsesség nélkül nem győzheted le a szenvedést és a mérgező érzelmeket.

Ennek a szentiratnak a nagyon világos tanítása az, hogy a létforgatag gyökerét kizárólag az én-nélküliség bölcsessége vágja el. Kamalaśīla ezt idézi a *Meditáció szintjeinek* második részében²³⁸ a kínai Ha-shang szerzetes állításának kétségbe vonására. Éppen ezért neked bizonyosnak kell lenned benne. Még ha a nem buddhista bölcsek számos kiváló képességgel is rendelkeznek – olyanokkal, mint az összpontosítás és a tisztánlátás – ám nincsenek birtokában az én-nélküliség nézetének, nem képesek megszabadulni a létforgatagtól. Ily módon, ahogyan a korábban már idézett *A bódhiszattvóák szentirat gyűjteménye* mondja:²³⁹ [566]

Az, aki megelégszik pusztán az összpontosítással, nem értette meg a szentiratokban elmagyarázott valóságot, a büszkeség gőgjét növeli magában, annak hibájaként, hogy a meditálás a mélységes jelentés

ösvényén a puszta összpontosítás. Következésképpen, az ilyen személy nem tud megszabadulni a létforgatagtól. Ezt figyelembe véve mondtam, hogy „Aki másokat meghallgat, megszabadul az örege-déstől és a haláltól”.

Maga a Tanító világosan elmagyarázta, amit mondani szándékozott. A „másokat meghallgat” azt jelenti, hogy más személytől halod az én-nélküliség magyarázatát. Ezért nem kérdés, hogy a Buddhának a „másokat meghallgat” kijelentése azért hangzott el, hogy megcáfolja azt az elképzelést, miszerint képes vagy az én-nélküliség nézetét önmagadból kifejleszteni, a tanulást és az én-nélküliség jelentésének magyarázatával szolgáló kiváló külső szellemi vezető meghallgatásán alapuló elmélkedést mellőzve.

Általánosságban, a Győzedelmes valamennyi szentirata közül számos közvetlen módon a valóságot tanítja, de még azok is, amelyek azt nem közvetlen módon tanítják, közvetetten erre vonatkoznak. A zavarodottság sötéttségét nem lehet legyőzni addig, amíg a valóság ismerete még csak dereng, az csak akkor lesz legyőzve, amikor a tudás kiteljesedik. Ezért a meditatív nyugalom – a tudat egyhegyűsége – önmagában nem válik tiszta, fenséges bölcsességé, és nem győzi le a zavarodottság sötétjét. Ennélfogva nem kétséges, hogy keresned kell a bölcsességet, azzal a gondolattal, hogy „keresni fogom az én-nélküliség – a valóság – jelentését felismerő bölcsességét.” Kamalašila a *Meditáció szintjeinek* második részében mondja:²⁴⁰

Aztán, megvalósítva a nyugalmat, művelned kellene az éleslátást. Így kellene gondolkodnod: „A Bhagavan valamennyi kijelentése helyes volt; közvetlenül vagy közvetve ezek mind világossá tették és felfedték a valóságot. Ha ismerem a valóságot, megmenekülök a dogmatikus nézetekbe bonyolódástól, ahogyan a sötéttség kivilágosodik hajnalban. A meditatív nyugalom önmagában nem képes elvezetni a tiszta, fennkölt bölcsességhez, és nem tudja eloszlatni az elhomályosulás sötétjét. Azonban, ha a bölcsességet alkalmazva helyesen meditálok a valóságon, el fogom érni a tiszta, fennkölt bölcsességet és megismerem a valóságot. Csupán a bölcsességgel tudom valóban felszámolni a szennyezettségeket. [567] Ezért a nyugalomban megmaradva a bölcsességet használom a valóság megismerésére. A meditatív nyugalommal önmagában nem leszek megelégedve.” Mi a valóság? Végsőként minden dolog a két önvaló – a személyek önvalójának és a jelenségek önvalójának – üressége.

Minden tökéletesség közül a bölcsesség tökéletessége az, amely ismeri a valóságot. Mivel azt sem a meditatív rögzítés, sem más tökéletességek révén nem ismerheted meg, fejlesztened kellene a bölcsességet – a hibásan egyedüli – meditatív rögzítés nélkül, a bölcses-

ség tökéletességének elérése érdekében. *A szándékolt jelentés kifejtése sūtrában* ez áll:

„Bhagavan, mely tökéletesség által érthetik meg a bódhiszattvák a jelenségek lényeg-nélküliségét?”

„Avalokiteśvara, ők azt a bölcsesség tökéletessége által érthetik meg.”

A korábban már idézett *A hit művelése a mahāyānában sūtra* szintén ugyanerre mutat rá: „Én nem mondom, hogy azok, akik hisznek a bódhiszattvák mahájána módszerében – hacsak nem rendelkeznek bölcsességgel – megszabadulnak, nem számít milyen mahájána gyakorlatokat végeznek.”²⁴²

JEGYZETEK

* Ez a fejezet a bölcsesség tökéletessége (*lhag mthong*) részletes kifejtésének bevezetője.

232. LRCM: 504, 549.

233. „Nem-buddhista” itt a tibeti *mu stegs pa* („akik a szélen tartózkodnak”) kifejezés szabad fordítása, amely a szanszkrit *tirthika*-nak („sekély”) felel meg.

234. Bk1, Tucci 1986: 209-10; P5310: 26.1.5-7.

235. SR: 9.36, Vaidya 1961: 49; D130: Da 27a7.

236. Ld. az 1. fejezet 33. jegyzetét.

237. Congkhapa ennek a versnek itt csak az első sorát adja meg. A teljes idézet helye: LRCM: 479-80. Ld. az 1. fejezet 32. jegyzetét.

238. Bk2, P5311: 31.4.5; vö. LRCM: 479-80.

239. Congkhapa a *Bodhisattva-piṭaka* korábban idézett szakaszát (LRCM: 480.3-9; 1. fejezet 34. jegyzet) itt más szavakkal mondja el, és belefoglalja a Kamalasilától vett idézetet (Bk2, P5311: 31.4.7-31.5.2).

240. Bk2, P5311: 33.2.8-33.3.4.

241. Sn, Lamotte 1935: 9.26; P774: 22.5.4-5. Idézet Kamalasilától, Bk2, P5311: 33.3.4-6.

242. Ez a korábban az *Ārya-mahāyāna-prasāda-prabhāvanā-nāma-mahāyāna-sūtrā*ból (LRCM: 479-80; ld. 36. jegyzetet) származó idézet más szavakkal. Úgy tűnik Congkhapa ebben a részben inkább Kamalasilát használta forrásként, mint magukat a sūtrákat.

